

Status prawny kobiet żołnierzy w standardach Sojuszu Północnoatlantyckiego i w wybranych państwach członkowskich

1. Uzasadnienie wyboru tematu

Obecnie problematyka statusu prawnego kobiet żołnierzy w siłach zbrojnych jest poruszana na forum Organizacji Traktatu Północnoatlantyckiego oraz Organizacji Narodów Zjednoczonych. Inicjatorem procesu zwiększania liczby kobiet w siłach zbrojnych jest Sojusz Północnoatlantycki, który poprzez Bi-Strategiczne Wytyczne Dowództwa (BI-SCD) 40-1 z 2007 r. (*Bi-strategic Command Directive (BI-SCD) 40-1 Integrating UNSCR 1325 and Gender Perspective into the NATO Command Structure*), zmienione w 2017 r. implementował postanowienia rezolucji RB ONZ nr 1325 (UNSCR1325).

Wspomniane Wytyczne przyjęte przez Sojusz Północnoatlantycki mają na celu wdrożenie rezolucji RB ONZ nr 1325 zatytułowanej *Kobiety, pokój i bezpieczeństwo*, a także innych z nią związanych, jak np. rezolucja RB ONZ nr 1820 dotycząca przemocy na tle seksualnym w czasie konfliktów zbrojnych, rezolucja RB ONZ nr 1888 uprawniająca misje pokojowe do ochrony kobiet oraz dzieci przed przemocą seksualną w czasie konfliktów zbrojnych, rezolucja RB ONZ nr 1889 nawołująca do zwiększenia obecności kobiet w działaniach pokojowych, rezolucja RB ONZ nr 1960 odnosząca się do kobiet, pokoju oraz bezpieczeństwa, rezolucja RB ONZ nr 2106 dotycząca problematyki przemocy seksualnej, rezolucja RB ONZ nr 2122 mająca na celu wzmocnienie roli kobiet w procesie zapobiegania konfliktom, czy rezolucja RB ONZ nr 2242 w sprawie kobiet, pokoju i bezpieczeństwa. Bi-Strategiczne Wytyczne NATO 40-1 ponadto stawiają sobie za cel włączenie perspektywy *gender* do struktury NATO, obejmującej organizacje wojskowe i siły zbrojne w strukturze dowodzenia NATO i strukturze sił sojuszniczych NATO oraz w operacjach prowadzonych przez NATO.

Kolejnym etapem rozszerzenia polityki równości płci było wdrożenie Wytycznych NATO do porządków prawnych państw członkowskich. Efektem działań podjętych przez państwa członkowskie Traktatu Północnoatlantyckiego w zakresie charakteru służby kobiet w siłach zbrojnych jest m.in. dostęp kobiet do korpusów wcześniej zarezerwowanych jedynie dla mężczyzn jak np. w Siłach Zbrojnych Wielkiej Brytanii i w polskich Siłach Zbrojnych, a także brytyjskie przepisy na temat urlopów i innych rodzajów nieobecności w siłach zbrojnych, niemieckie prawo o równym traktowaniu oraz powołanie Pełnomocnika MON

ds. pogodzenia rodziny i służby w siłach zbrojnych. W Polsce zauważa się zwiększenie roli kobiet w siłach zbrojnych dopiero po przystąpieniu do struktur NATO. W 1990 r. w polskich siłach zbrojnych służyły jedynie 32 kobiety, pięć lat później ponad 100, w 2000 r., czyli momencie uchwalenia rezolucji, było ich ok 300, w 2007 r. (moment uchwalenia Bi-Strategicznego Wytycznych Dowództwa (BI-SCD) 40-1) liczba kobiet sięgnęła 800 osób, a obecnie (stan na marzec 2019 r.) w Siłach Zbrojnych RP zawodową służbę wojskową we wszystkich korpusach osobowych pełnił 6732 kobiet żołnierzy.

Organizacja Traktatu Północnoatlantyckiego przy wdrażaniu perspektywy równości w siłach zbrojnych współpracuje z innymi organizacjami, z których największe znaczenie odgrywają ONZ oraz UE. Obie organizacje wpływają na kształtowanie się standardów w ramach Sojuszu Północnoatlantyckiego, czego potwierdzeniem są liczne wspomniane wyżej rezolucje ONZ oraz wyroki Trybunału Sprawiedliwości UE.

Biorąc powyższe pod uwagę uzasadnieniem dla podjęcia tematu jest zauważalny niedostatek opracowań naukowych związanych z dostępem kobiet do sił zbrojnych, edukacji, misji wojskowych i ich charakteru oraz statusu, w szczególności w aspekcie międzynarodowym. Widoczne są bowiem opracowania traktujące o kobietach żołnierzach, ale wyłącznie w aspektach socjologicznych i dotyczących zagadnień bezpieczeństwa, natomiast brak jest szerszego spojrzenia na obszar prawno-międzynarodowy. Nie dostrzega się również analizy charakteru prawnych dokumentów NATO.

Temat rozprawy w swej konstrukcji zawiera kluczowe elementy, które znacząco wpływają na ostateczną strukturę całej rozprawy. Pierwszy to użycie słowa „status”, którego zakres desygnatów obejmuje zarówno stan prawny regulacji dotyczących kobiet żołnierzy, jak i wynikającą z niego ich pozycję zawodową i znaczenie w strukturze sił zbrojnych. W rozprawie poruszono bowiem zagadnienie charakteru służby kobiet, prawa różnicujące pozycję kobiet i mężczyzn w siłach zbrojnych oraz pełnione funkcje podczas działań militarnych. Poza zakresem rozważań pozostawiono badanie obowiązków kobiet żołnierzy, ze względu na brak różnic między mężczyznami a kobietami w tym zakresie.

2. Cel pracy

Motywacja do podjęcia badań, których rezultaty zostały przedstawione w dysertacji posiada kilka źródeł. Celem pracy jest uzyskanie odpowiedzi na pytanie w jaki sposób przepisy prawa międzynarodowego ułatwiają kobietom dostęp do sił zbrojnych oraz jaki jest wpływ regulacji międzynarodowych na ustawodawstwo krajowe w tym zakresie. Celem pomocniczym jest wykazanie w jakim stopniu przepisy międzynarodowe wpływają na

porządki prawne państw członkowskich NATO dotyczące statusu kobiet żołnierzy w siłach zbrojnych.

3. Hipoteza badawcza

Hipoteza badawcza rozprawy zakłada, że wysiłki standaryzacyjne i implementacyjne Sojuszu Północnoatlantyckiego w zakresie wdrażania rezolucji RB ONZ nr 1325 prowadzą do ujednolicenia standardów traktowania kobiet żołnierzy w siłach zbrojnych państw NATO.

4. Pytania badawcze

Uwzględniając wskazane cele udzielić należy odpowiedzi na następujące pytania badawcze:

- 1) czy istnieje legalna definicja żołnierza kobiety, a jeżeli nie to czy istnieje potrzeba opracowania takiej definicji w standardach NATO?
- 2) czy obecne regulacje o charakterze międzynarodowym mogą wpływać na uczestnictwo kobiet żołnierzy w siłach zbrojnych?
- 3) czy wybrane przepisy krajowe implementują w pełnym zakresie wymogi określone w standardach NATO?
- 4) czy przepisy międzynarodowe przewidują udział kobiet żołnierzy w misjach wojskowych?

5. Obszary badawcze

- a. normy prawa międzynarodowego publicznego, w tym międzynarodowego prawa praw człowieka
- b. normy wybranych porządków krajowych z zakresu prawa pracy i prawa wojskowego

6. Zakres rozprawy i podstawowe pojęcia

Zakresem rozprawy objęto analizę regulacji Organizacji Traktatu Północnoatlantyckiego w zakresie udziału kobiet w siłach zbrojnych oraz ich statusu w strukturach wojskowych. Pomaga w tym analiza orzecznictwa krajowego w tym zakresie, jak również posiłkowo Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej, który mimo faktu, iż nie jest instytucją NATO, to jego orzecznictwo wywiera wpływ na zmianę przepisów krajowych.

Wskazany zakres rozprawy daje możliwość porównania zarówno standardów samej organizacji Traktatu Północnoatlantyckiego, jak procesu implementacji na poziomie

krajowym. Podkreślić należy, iż inicjatywy NATO, a także działania krajowe wydają się mieć ogromne znaczenie dla całej społeczności międzynarodowej, gdyż oddziałują również na państwa nieczłonkowskie.

Podstawowe pojęcia użyte w rozprawie mają charakter prawny i prawniczy, jednakże sięgnięto również do terminologii pochodzącej z nauk o bezpieczeństwie. Są to pojęcia takie jak żołnierz, siły zbrojne, równość płci. Wyjaśnienie tych terminów jest konieczne już na początku rozprawy (rozdział I) z uwagi na fakt, iż mają one istotne znaczenie dla dalszych rozważań, a tym samym stanowią wprowadzenie teoretyczne dla poczynionych wywodów.

7. Układ pracy

Układ dysertacji ma umożliwić realizację założonych celów badawczych i weryfikację hipotezy badawczej. Praca składa się z siedmiu rozdziałów.

Pierwszy rozdział dotyczy zagadnień terminologicznych. Wyjaśniono w nim następujące pojęcia: żołnierz – kobieta, siły zbrojne, równość płci, harmonizacja, kombatanat i jeńiec wojenny.

W drugim rozdziale dokonano analizy najważniejszych regulacji Organizacji Traktatu Północnoatlantyckiego, począwszy od umowy założycielskiej, porozumień standaryzacyjnych (STANAG) i porozumień o statusie sił zbrojnych (NATO SOFA), kładąc największą uwagę na Bi-Strategiczne Wytyczne Dowództwa (BI-SCD) 40-1, kończąc na aktach *soft law*. Ponadto przedstawiono instytucje NATO, których przedmiotem zainteresowania jest problematyka kobiet w siłach zbrojnych. Rozdział trzeci swoją tematyką obejmuje inicjatywy innych organizacji międzynarodowych na kształtowanie się standardów NATO, jakimi są regulacje ONZ, UE, w tym orzecznictwo Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej oraz OBWE.

W kolejnej części dysertacji zbadano stan implementacji standardów Sojuszu Północnoatlantyckiego w wybranych państwach członkowskich.

W rozdziale czwartym ukazano krótki rys historyczny przedstawiający ewolucję prawa regulującego dostęp kobiet do sił zbrojnych w wybranych państwach NATO.

W piątym rozdziale omówiono prawa kobiet żołnierzy w siłach zbrojnych zaczynając od charakterystyki tych praw, wskazania praw socjalnych, dostępu do edukacji wojskowej, kończąc na analizie problemu dyskryminacji i dyskryminacji pozytywnej w siłach zbrojnych. Zagadnienie to opracowano głównie w oparciu o konwencję w sprawie likwidacji wszelkich form dyskryminacji kobiet z 1979 r. oraz konwencję Międzynarodowej Organizacji Pracy

w sprawie dyskryminacji w zatrudnieniu i wykonywaniu zawodu z 1958 r., a także analizując porządki prawne państw członkowskich.

Wskazane rozdziały skupiały się na problematyce statusu kobiet w czasie pokoju, należy jednak zwrócić uwagę, iż Sojusz Północnoatlantycki oraz wynikające z członkostwa w organizacji zobowiązania uaktywniają się również w okresie konfliktu zbrojnego. Dało to asumpt do zbadania w rozdziale szóstym uprawnień kobiety jako jeńca i kombatanta wojennego w świetle prawa międzynarodowego, ze szczególnym uwzględnieniem III konwencji genewskiej o traktowaniu jeńców wojennych z 1949 r., a także w świetle przepisów krajowych.

Ostatni siódmy rozdział opisuje udział kobiet żołnierzy w operacjach NATO. Omówiono w nim inicjatywy organizacji Traktatu Północnoatlantyckiego w zakresie perspektywy równości płci na przykładzie operacji oraz prowadzonych szkoleń i treningów.

Wskazana struktura składa się na zamkniętą całość, gdyż pierwsze trzy rozdziały mają charakter wprowadzający do problematyki, analizują dorobek NATO i innych organizacji. Rozdziały kolejne, od czwartego do siódmego, dotyczą odpowiednio czasu pokoju, okresu konfliktu zbrojnego oraz odbudowy postkonfliktowej (w szczególności operacji podejmowanych na mocy art. 5 Traktatu Północnoatlantyckiego). Taki układ pracy pozwala odpowiedzieć na pytania wyznaczające cel pracy.

Dysertację zamyka podsumowanie, w którym zawarte zostały konkluzje sformułowane na podstawie wniosków wynikających z poszczególnych części pracy. W zakończeniu nawiązano do postulatów *de lege ferenda* w zakresie zwiększenia skuteczności regulacji międzynarodowych, a także postarano się o ostateczną odpowiedź na pytania badawcze postawione we wstępie.

8. Metody badawcze

W dysertacji wykorzystano następujące metody badawcze: dogmatyczną, historyczną, prawnoporównawczą oraz teoretycznoprawną. Dominującą metodą badawczą jest metoda dogmatyczna. Dokonując analizy korzystano ze źródeł prawa międzynarodowego, uwzględniono przepisy takich aktów normatywnych jak konwencje międzynarodowe, m.in. III konwencja genewska o traktowaniu jeńców wojennych z 1949 r., konwencja Międzynarodowej Organizacji Pracy w sprawie dyskryminacji w zatrudnieniu i wykonywaniu zawodu z 1958 r., konwencja w sprawie likwidacji wszelkich form dyskryminacji rasowej z 1966 r. oraz konwencja w sprawie likwidacji wszelkich form dyskryminacji kobiet z 1979 r. Sięgnięto również do dokumentów międzynarodowych, takich jak Bi-Strategiczne

Wytyczne Dowództwa NATO (BI-SCD) 40-1 wdrażające UNSCR 1325 z 2007 r. i 2017 r., rezolucje Rady Bezpieczeństwa ONZ w szczególności UNSCR 1325 z 2000 r., UNSCR 1889 nakazującą zwiększenie obecności kobiet w działaniach pokojowych z 2009 r., UNSCR 1960 odnoszącą się do kobiet, pokoju oraz bezpieczeństwa z 2010 r. oraz innych dokumentów i aktów o charakterze *soft law*, np. Deklaracja Pekińska i Platforma Działania z 1995 r, a także aktów prawa krajowego wybranych państw. Metoda teoretycznoprawna okazała się niezbędna do analizy problematyki charakteru dyrektywy i wytycznych NATO jako aktów potencjalnie wywołujących skutki dla ich adresatów. Metoda ta znalazła również zastosowanie przy badaniu trybu podejmowania decyzji w ramach organizacji Traktatu Północnoatlantyckiego przez organy odpowiedzialne za ustalanie standardów NATO. W pracy uwzględniono również orzecznictwo międzynarodowe oraz krajowe, a także skorzystano z dorobku literatury, na którą składają się publikacje zwarte, artykuły z czasopism oraz źródła internetowe, ze szczególnym uwzględnieniem stron międzynarodowych organizacji oraz stron sił zbrojnych wybranych państw. W celu kompleksowego ukazania polityki równości płci w siłach zbrojnych sięgnięto do różnorodnych opracowań, zwłaszcza skupiając się na analizie historii dostępu kobiet do sił zbrojnych wybranych państw. W tym celu wykorzystano metody historyczną i komparatystyczną. Metodą historyczną posłużono się w rozdziale czwartym traktującym w całości o rysie historycznym udziału kobiet w siłach zbrojnych w wybranych państwach Sojuszu. Metoda komparatystyczna znalazła zastosowanie w pozostałych rozdziałach, gdzie dokonano analizy przepisów porządków prawnych wybranych państw.

9. Wnioski

Podlegające analizie wybrane porządki prawne państw członkowskich jedynie w części gwarantują realizację wymogów prawa międzynarodowego w zakresie omawianej tematyki. Ponadto na gruncie prawa krajowego widoczne są zmiany gwarantujące kobietom żołnierzom godzenie życia prywatnego z służbą, czego potwierdzeniem są Narodowe Plany Działania. Hipoteza badawcza pracy zakładała, iż wysiłki standaryzacyjne i implementacyjne NATO w zakresie wdrażania rezolucji RB ONZ nr 1325 prowadzą do ujednoczenia standardów traktowania kobiet żołnierzy w siłach zbrojnych państw Sojuszu Północnoatlantyckiego. Analiza problematyki w tym zakresie pozwoliła na negatywną weryfikację założonej hipotezy badawczej. Pozwala także sformułować wniosek o konieczności prowadzenia nieprzerwanego procesu zbliżania się przepisów prawnych, co w konsekwencji umożliwiłoby wypracowanie podobnych warunków służby kobiet w ramach Sojuszu, a to z kolei wpłynęłoby na lepszą interoperacyjność w ramach prowadzonych

operacji z ramienia NATO. Z uwagi na fakt, iż polityka bezpieczeństwa pozostaje w gestii państw istnieje potrzeba wypracowania ogólnych reguł zmierzających do osiągnięcia tych samych celów. Drugi kierunek zmian powinien prowadzić do możliwości nadzorowania przeprowadzanych modyfikacji i implementacji. W tym celu na początku należałoby stworzyć wzorcowe sposoby wdrażania polityki uczestnictwa kobiet w siłach zbrojnych, obejmując stopniowy proces harmonizacji przepisów.

Analiza regulacji Organizacji Traktatu Północnoatlantyckiego i instytucji NATO, dowiodła, iż w Traktacie Północnoatlantyckim, STANAGach i NATO SOFA nie istnieją wiążące prawnie regulacje dotyczące statusu kobiet żołnierzy. Najważniejszy dokument regulujący status kobiet żołnierzy stanowią Bi-Strategiczne Wytyczne Dowództwa (BI-SCD) 40-1 z 2017 r. wdrażające UNSCR 1325, który kompleksowo traktuje status kobiet. Obejmuje on bowiem zarówno okres służby kobiet żołnierzy w okresie pokoju, jak i w okresie konfliktu zbrojnego, oraz charakteryzuje się wszechstronnym podejściem regulując szczegółowe kwestie związane z prawami socjalnymi. Niewątpliwym mankamentem jest fakt, że Bi-Strategiczne Wytyczne Dowództwa (BI-SCD) 40-1 nie posiadają charakteru twardego źródła prawa międzynarodowego, mogą być jednak traktowane jako dokument o szczególnym charakterze *soft law*. Potwierdzeniem charakteru Bi-Strategicznych Wytycznych Dowództwa (BI-SCD) 40-1 jako aktu *soft law*, jest faktyczna ich implementacja, oraz mechanizm kontrolny, przejawiający się w corocznym przedkładaniu przez państwa członkowskie NATO do Komitetu NATO ds. Perspektywy Płci informacji dotyczących służby kobiet. Wytyczne wywierają zatem wpływ na standardy prawne przyjmowane w państwach członkowskich NATO. Charakterystyka Wytycznych 40-1 jako aktu miękkiego prawa powoduje, że faktycznie oddziałują one na porządki prawne państw członkowskich w kierunku wyrównywania statusu kobiet żołnierzy, to jednak nie rodzi twardych zobowiązań prawnych w tym zakresie. Powoduje to, że nie można mówić o ujednoczeniu prawnym standardów traktowania kobiet w państwach członkowskich NATO. Regulacje prawne państw członkowskich, przeanalizowane w rozdziale piątym i siódmym wykazują pewne odmienności, a mimo to zachowują się w standardach NATO. Powyższa konkluzja pozwala odnieść się negatywnie do założonej hipotezy badawczej dysertacji, gdyż przeprowadzone badania skłaniają autorkę do stwierdzenia, iż mimo postępującej harmonizacji standardów nie jest możliwe stwierdzenie ujednoczenia prawnego standardów traktowania kobiet żołnierzy w państwach NATO.

Omówienie istniejącego stanu wiedzy w zakresie statusu kobiet w siłach zbrojnych i w wybranych państwach członkowskich i w konsekwencji krytyczna weryfikacja hipotezy

nie byłaby możliwa bez szczegółowych wniosków wynikających z poszczególnych części pracy.

Badanie zagadnień wstępnych stworzyło możliwość klasyfikacji zagadnień terminologicznych. Pierwsza grupa obejmuje pojęcie nieuregulowane w przepisach prawa międzynarodowego, a mianowicie żołnierz. Do drugiej grupy należą pojęcia harmonizacji oraz równości płci, które są znane na gruncie prawa międzynarodowego publicznego, jednakże w obszarze obronności i bezpieczeństwa trudno doszukać się ich definicji legalnej. Ostatnią grupę stanowią pojęcia uregulowane w prawie międzynarodowym, są to siły zbrojne, kombatant i jeńiec wojenny. Mając powyższe na uwadze istnieje potrzeba uregulowania, zwłaszcza na gruncie regulacji Sojuszu Północnoatlantyckiego, pojęcia żołnierza, natomiast nie zauważa się potrzeby opracowania definicji legalnej żołnierza kobiety, ponieważ stanowiłoby ono powtórzenie definicji „żołnierza”.

Rozdział drugi obejmujący badanie instytucjonalnego uregulowania problematyki statusu kobiet żołnierzy doprowadził do sformułowania wniosku, iż rola wymienionych w dysertacji organów sprowadza się do funkcji promocyjnych, częściowo monitorujących, natomiast pozbawione są one kompetencji władczych w stosunku do państw członkowskich Sojuszu, co dodatkowo osłabia możliwość ujednoczenia standardów NATO w państwach członkowskich. Jednakże istnienie powyższych organów i wspólne analizowanie statusu kobiet w siłach zbrojnych mogą pozytywnie wpływać na uczestnictwo i zwiększenie liczby kobiet żołnierzy w siłach zbrojnych.

Wysiłki standaryzacyjne oraz implementacyjne NATO w zakresie wdrażania rezolucji RB ONZ nr 1325 zostały również zbadane w zakresie inicjatyw podejmowanych przez inne organizacje międzynarodowe, a w szczególności ONZ, UE i OBWE. Wypracowane w ich ramach standardy wpływają także na sam Sojusz, co wynika z faktu, że niektóre państwa NATO pozostają jednocześnie członkami innych organizacji międzynarodowych. Należy podkreślić, że nie wszystkie państwa NATO należą do UE, natomiast wszystkie są członkami ONZ i OBWE. Współpraca NATO z innymi organizacjami międzynarodowymi powoduje, że państwa należące do kilku organizacji posiadają poszerzone regulacje dotyczące kobiet żołnierzy, a państwa NATO należące do UE przepisy prawne w tym zakresie. Podsumowując działania ONZ, UE i OBWE zauważa się, że inicjatywy organizacji są niewystarczające, a regulacje dotyczące tematyki kobiet żołnierzy są niewiążące. Jedynie w ramach UE, a w szczególności poprzez interpretację dyrektyw i stanowisko TSUE, istnieje zobowiązanie do respektowania zasady równego traktowania kobiet i mężczyzn zarówno podczas kandydowania do służby w siłach zbrojnych oraz w czasie pełnienia służby.

Kluczowe znaczenie w zakresie zbadania hipotezy miały rozważania dotyczące praw żołnierzy. Pozwoliły one stwierdzić istnienie pewnych praw przysługujących wyłącznie kobietom żołnierzom. Prawa te należą do praw człowieka drugiej generacji, w szczególności praw socjalnych oraz prawa do edukacji, związanych zwłaszcza z kryteriami rekrutacyjnymi do służby. W zakresie pozostałych praw, w tym praw pierwszej generacji, tj. praw obywatelskich i politycznych nie występują współcześnie różnice dotyczące odmiennego traktowania kobiet i mężczyzn w siłach zbrojnych NATO. Przypisać to należy standardom samego Sojuszu jak i pomocniczo orzecznictwa TSUE. W obszarze polityki rodzinnej kobiet żołnierzy państwa członkowskie NATO przyjmują własne regulacje prawne. Są one zróżnicowane, jednak ich cechą wspólną jest brak gwarancji ochrony tych praw przez instytucje w ramach sił zbrojnych. Dochodzenie bowiem oparte jest o uniwersalny system ochrony praw człowieka.

Kompleksowe badanie problematyki ujednolicenia standardów traktowania kobiet żołnierzy w siłach zbrojnych państw NATO oprócz praw przysługujących w czasie pokoju musiało objąć również czas konfliktu zbrojnego. W tym zakresie Sojusz opiera się na międzynarodowym prawie humanitarnym konfliktów zbrojnych. Standardy NATO nie wykazują odmienności, aczkolwiek są one częściowo niejawne, co rodzi pewną trudność badawczą. Biorąc pod uwagę brak aktualizacji konwencji genewskich oraz fakt, że MPHKZ jest stosowane przez wszystkie państwa NATO, istnieje potrzeba dostosowania przepisów międzynarodowych do sposobów prowadzenia obecnych działań zbrojnych regulujących w szeroki sposób służbę kobiet kombatantek oraz ochronę kobiet o statusie jeńca wojennego. W ramach Sojuszu postulować należy o wypracowanie STANAGu obejmującego status kobiet kombatantów i kobiet jeńców wojennych.

Okres konfliktu zbrojnego jest ściśle związany z udziałem żołnierzy w operacjach wojskowych. Dane empiryczne przedstawione w pracy potwierdzają udział kobiet w operacjach NATO. Informacje są przekazywane do Komitetu NATO ds. Perspektyw Płci przez państwa członkowskie w krajowych raportach zawierających informacje na temat organizacji narodowych sił zbrojnych i polityk obronnych związanych ze stanowiskami, karierami i zarządzaniem żołnierzami płci męskiej i żeńskiej. Dane wskazane w raportach ukazują jedynie udział procentowy kobiet w operacjach, co nie pozwala na przeprowadzenie dokładnej analizy wzrostu lub spadku udziału kobiet żołnierzy w operacjach NATO, jednakże inne informacje zawarte we wymienionym dokumencie wskazały, że kobiety służą najczęściej na stanowiskach zgodnych ze specjalnością i umiejętnościami. Raport, który stanowi jedyne źródło informacji o dokładnych stanowiskach kobiet w czasie operacji nie pozwala również

na określenie wagi stanowisk zajmowanych przez kobiety. Wskazanie służby kobiet w charakterze personelu medycznego uniemożliwia przyporządkowania im choćby konkretnego stopnia, gdyż może to być ratownik medyczny ze stopniem szeregowego lub lekarz ze stopniem porucznika. Istotną informacją wynikającą z raportów jest spostrzeżenie o fundamentalnym znaczeniu obecności kobiet w czasie prowadzenia operacji. Przykładem powyższego stwierdzenia jest sytuacja, kiedy religia islamu zezwala na udzielenie pomocy kobiecie muzułmance jedynie przez osobę tej samej płci, w tym przypadku kobietę żołnierza. Przedstawiając wnioski na przyszłość w zakresie regulacji statusu kobiet żołnierzy w operacjach należałoby dokonać nowelizacji formularza raportu dostarczającego wiedzę na temat ich służby podczas operacji poprzez wskazanie liczby kobiet służących w ramach operacji NATO, zajmowanych stanowisk i stopni wojskowych.

Podsumowując zarówno kobieta jak mężczyzna służąc w siłach zbrojnych musi ponosić takie same konsekwencje oraz zagrożenia wynikające z zajmowania stanowiska, bez względu na płeć.

10. Spis treści

Status prawny kobiet żołnierzy w standardach Sojuszu Północnoatlantyckiego i w wybranych państwach członkowskich

Wykaz używanych skrótów

Wykaz rycin i tabel

Wstęp

Rozdział I Zagadnienia terminologiczne

- 1.1. Pojęcie żołnierza – kobiety
- 1.2. Siły zbrojne
- 1.3. Równość płci
- 1.4. Harmonizacja
- 1.5. Kombatant
- 1.6. Jeniec wojenny
- 1.7. Wnioski

Rozdział II Prawne i instytucjonalne formy działań NATO na rzecz praw kobiet żołnierzy

1. Charakter źródeł prawa NATO
2. Traktat Waszyngtoński
3. Porozumienia standaryzacyjne i porozumienia o statusie sił zbrojnych
4. Dyrektywa NATO
5. Bi-Strategiczne Wytyczne Dowództwa (BI-SCD) 40-1 wdrażające UNSCR 1325 oraz perspektywę *genderową* do struktury NATO
 - 5.1. Implementacja w planowaniu i operacjach
 - 5.2. Standardy zachowania
6. Plan działania NATO i polityka w sprawie kobiet, pokoju i bezpieczeństwa
7. Przewodnik Komitetu NATO ds. Perspektywy płci
8. Instytucje Sojuszu Północnoatlantyckiego
 - 8.1. Komitet NATO ds. Perspektyw Płci
 - 8.2. Specjalny Przedstawiciel NATO ds. kobiet, pokoju i bezpieczeństwa
9. Wnioski

Rozdział III Wpływ innych organizacji międzynarodowych na kształtowanie się standardów w ramach NATO

1. ONZ
 - 1.1. Rezolucja RB ONZ nr 1325
 - 1.2. Implementacja rezolucji nr 1325
 - 1.3. Rezolucje związane z rezolucją nr 1325
2. Unia Europejska
 - 2.1. Podstawy traktatowe polityki równości w Unii Europejskiej
 - 2.2. Regulacje prawa pochodnego
 - 2.3. Niewiążące prawnie rezolucje Parlamentu Europejskiego
 - 2.4. Orzecznictwo Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej
 - 2.5. Oddziaływanie standardów UE w państwach członkowskich Sojuszu
3. Organizacja Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie
4. Wnioski

Rozdział IV Dostęp kobiet do sił zbrojnych w wybranych państwach Sojuszu Północnoatlantyckiego

1. Grecja
2. Stany Zjednoczone Ameryki
3. Francja
4. Norwegia
5. Niemcy
6. Wielka Brytania
7. Polska
8. Pozostałe państwa
9. Wnioski

Rozdział V Prawa kobiet żołnierzy

1. Charakterystyka praw i wolności oraz specyfika ich stosowania w siłach zbrojnych
2. Prawa socjalne
 - 2.1. Urlop macierzyński i rodzicielski
 - 2.2. Służba wojskowa w czasie ciąży
 - 2.3. Opieka socjalna związana z macierzyństwem
 - 2.4. Alternatywne formy służby w związku z macierzyństwem
3. Prawo do kształcenia zawodowego
 - 3.1. Prawo do nauki
 - 3.2. Prawo do edukacji wojskowej w standardach NATO
 - 3.3. Edukacja wojskowa w wybranych państwach Sojuszu
4. Problem dyskryminacji i dyskryminacji pozytywnej
5. Wnioski

Rozdział VI Kobieta jako kombatant i jeńiec wojenny

1. Regulacje międzynarodowego prawa humanitarnego w stosunku do kobiet
 - 1.1. Ogólne przepisy regulujące status jeńca wojennego
 - 1.1.1. Początek niewoli
 - 1.1.2. Warunki pobytu w niewoli
 - 1.2. Szczególna ochrona kobiet
 - 1.2.1. Prawo od oddzielnych kwater i urządzeń sanitarnych
 - 1.2.2. Praca jeńców wojennych
 - 1.2.3. Sankcje dyscyplinarne
2. Kobieta jako kombatant i jeńiec wojenny w dokumentach NATO

3. Kobiety kombatantki i kobiety jeńcy wojenni w prawie wybranych państw NATO
4. Wnioski

Rozdział VII Kobiety w operacjach NATO

1. Operacje NATO a misje wojskowe
2. Dotychczasowe operacje NATO i ich rodzaje
 - 2.1. Geneza i rozwój operacji NATO
 - 2.2. Rodzaje operacji Sojuszu Północnoatlantyckiego
3. Skala udziału kobiet w operacjach NATO
4. Charakter udziału kobiet podczas operacji NATO
 - 4.1. Stanowiska zajmowane przez kobiety w operacjach NATO
 - 4.2. Motywy zaangażowania kobiet w operacjach
 - 4.3. Procedury rekrutacji
5. Aktywność NATO w zakresie szkoleń kobiet żołnierzy do udziału w operacjach
 - 5.1. Rodzaje szkoleń
 - 5.2. Rola doradców ds. płci oraz Punktów kontaktowych ds. płci
6. Wnioski

Zakończenie

Bibliografia

11. Bibliografia

1. Akty prawne:
 - 1.1. Akty powszechnego prawa międzynarodowego:
 - 1.2. Akty prawa NATO
 - 1.3. Akty prawa Unii Europejskiej
 - 1.3.1. Prawo pierwotne
 - 1.3.2. Prawo pochodne
 - 1.4. Akty prawa krajowego
 - 1.4.1. Bułgaria
 - 1.4.2. Dania
 - 1.4.3. Grecja
 - 1.4.4. Kanada
 - 1.4.5. Łotwa
 - 1.4.6. Niemcy

- 1.4.7. Norwegia
- 1.4.8. Polska
 - 1.4.8.1. Akty prawa powszechnego
 - 1.4.8.2. Akty prawa resortowego
- 1.4.9. Portugalia
- 1.4.10. Słowacja
- 1.4.11. USA
- 1.4.12. Wielka Brytania
- 2. Literatura
- 3. Orzecznictwo sądowe
 - 3.1. Międzynarodowy Trybunał ds. Zbrodni w byłej Jugosławii
 - 3.2. Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej
 - 3.3. Europejski Trybunał Praw Człowieka
 - 3.4. Sądy krajowe
 - 3.4.1. USA
 - 3.4.2. Polska
- 4. Dokumenty nie będące źródłami prawa
 - 4.1. Dokumenty ONZ
 - 4.2. Dokumenty NATO
 - 4.3. Dokumenty UE
 - 4.4. Dokumenty OBWE
 - 4.5. Krajowe
 - 4.6. Pozostałe
- 5. Strony internetowe